

17.02.2016
Eki Karlsson

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle 17.2.2016

Suomen Ladun lausunto hallituksen esityksestä Metsähallituksen uudelleenorganisoinnista HE 132/2015

Suomen Latu kiittää lausuntopyynnöstä ja lausuu kantanaan seuraavaa.

Yleistä

Metsähallituslain uudistamisen tavoitteena oli vastata EU:n kilpailuneutraaliteettivaatimuksiin ja uudistaa Metsähallituksen johtamisjärjestelmää. Kilpailuneutraaliteettitarpeeseen vastataan lailla Metsätalousosakeyhtiöstä. Lisäksi Metsähallituslakiin on tehty lukuisia sisällöllisiä uudistuksia, jotka vaikuttavat tehtävien ja vallan jakoon Metsähallitusta ohjaavien ministeriöiden, konsernin johdon ja julkisten hallintotehtävien välillä. Muutokset ovat hämärtäneet johtamisjärjestelmää.

Luontopalvelut-tulosalue on vastannut Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien kokonaisuudesta. Luontopalvelut on tehnyt merkittävää työtä omalla toimialallaan ja organisaatio on saanut siitä kansainvälistäkin tunnustusta. Metsähallituslain muutoksen yhteydessä Luontopalvelujen toimintaedellytykset tulee säilyttää ja hyvää kehitystä edelleen vahvistaa.

Lakiesitys on monimutkainen ja osin kirjauksiltaan epäselvä. Tämä mahdollistaa lain tulkinnanvaraisuuden ja erilaisten johtopäätösten tekemisen. Hallituksen esitys saattaa esimerkiksi mahdollistaa luonnon virkistyskäytön perusinfran muuttamisen jollain aikavälillä maksulliseksi. Jos tämä ei ole lainsäätäjän tarkoitus, tulee säädöksiä korjata.

Laki mahdollistaa Luontopalveluiden pilkkomisen ja muiden kuin eri lakeihin perustuvien julkisten hallintotehtävien ohjauksen siirtämisen Metsähallituksen konsernijohdolle. Metsähallituslain perustelutekstissä todetaan, että julkiset hallintotehtävät ”säilyisivät *asiallisesti ennallaan*”. Tämä ei pidä paikkaansa, jos

17.02.2016
Eki Karlsson

suurta osaa Luontopalveluiden aikaisemmin hoitamista tehtävistä ei enää määritettäisi julkisiksi hallinto-
tehtäviksi.

Lakiuudistuksen yksityiskohdista ja sen aiheuttamista muutoksista nykytilaan ei ole käyty julkista, arvopoh-
jaista keskustelua. Luontopalvelujen hoitamien kansallispuistojen kävijämäärät kasvoivat viime vuonna pe-
rästi 15 % verrattuna edellisvuoteen. Kävijät toivat lähiseudulle yli 12 % edellisvuotta enemmän rahaa. Seit-
semässä kansallispuistossa käyntimäärä ylitti 100 000 käynnin rajan.

Suomalaisten arvomuutos kohti yhä moniarvoisempaa metsänhoitoa on ollut käynnissä jo pitkään. Maisee-
malla, metsäntunnilla ja luonnon monimuotoisuudella on merkitystä luonnossa kulkevalle. Luonnon virkistys-
käytön palvelujen turvaaminen ei ole suoraan ristiriidassa taloudellisen toiminnan kanssa, mutta ne vaa-
tivat taitavaa ja tasapuolista yhteensovittelua metsäkiistojen välttämiseksi. Virkistyskäytön asema on kirjat-
tava tukevasti Metsähallituslakiin, jotta vastikään Oulujärven Ärjänsaarella nähdyn tilanteen kaltaisilta
konflikteilta vältytään.

Lisäksi on huomioitava, että Luontopalvelut rakentaa ja ylläpitää luonnon virkistyskäyttöön liittyvää infraa
luonnon virkistyskäytön näkökulmasta. Erityisesti maaseudulla Luontopalvelujen ja erilaisten virkistyskäyt-
töön soveltuvien alueiden verkosto luo maaseudun pienille luontomatkailuyrittäjille pysyvän toimintaympä-
ristön ja käytettävissä olevan infran. Mikäli luonnon virkistyskäyttöön liittyvästä infrasta päätetään jatkossa
Metsähallituksen liiketoiminnoissa, on riski, että luonnon virkistyskäytön ohjausta pyritään kehittämään
Metsähallituksen omaa liiketoimintaa tukevaksi.

Lakiesitys määrittää hyvin Metsähallituksen liiketoiminnan yhteiskunnalliset veloitteet ja huomioi niissä
luonnon virkistyskäytön. Myös luonnonvarasuunnitelmien toteaminen laissa ja niiden hyväksyttäminen
Metsähallituksen hallituksessa on hyvä asia luonnon virkistyskäytön edistämisen näkökulmasta.

17.02.2016
Eki Karlsson

Eduskunnan ja ministeriöiden ohjaus- ja päätösvalta

Lakiesityksessä on tehty suuria muutoksia julkisten hallintotehtävien kokonaisuuteen. Laki mahdollistaisi kokonaisuuden pilkkomisen julkisiin hallintotehtäviin (joihin jäisi pieni viranomaisyksikkö) ja julkisiin palvelutehtäviin. Ympäristöministeriö tulosohjaisi viranomaisyksikköä, mutta palvelutehtävien ohjaus kuuluisi konsernin johdolle.

Siten lakiesityksen mukaan ympäristöministeriö ei enää tulosohjaisi Suomen luonnonsuojelualueverkoston hoitoa ja käyttöä, eikä muiden Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien hoitoon tarkoitettujen maa- ja vesialueiden sekä muun omaisuuden hoitoa, vaan tehtävä kuuluisi Metsähallituksen hallitukselle ja toimitusjohtajalle (16 §). Metsähallituksen toimitusjohtaja ja hallitus eivät ole riippumattomia julkisen vallan käyttäjiä ja asetelma vaarantaa erilaisten arvojen tasapuolisen punninnan erityisesti virkistyskäytölle merkityksellisillä alueilla. Tulosta tavoitteleva konserni ei voi olla oikea taho päättämään maksuttoman virkistyskäytön edistämisestä kansallispuistoissa.

Hallituksen esityksen mukaan Metsähallituksen liiketoimintojen ja julkisten hallintotehtävien kirjanpito yhdistetään liikekirjanpidoksi. Metsähallituksen laista antaman lausunnon mukaan taloushallinnon lisäksi myös liiketoimintojen ja julkisten hallintotehtävien tiedotus yhdistetään. Julkisen ohjausvallan väheneminen yhdessä edellä mainittujen muutosten kanssa johtavat konsernin liiketoimintojen ja julkisten hallintotehtävien rajapinnan hämärtymiseen.

Suomen Latu esittää, että Metsähallituslakia muutetaan siten, että ympäristöministeriö tulosohjaa toimialallaan kaikkia Metsähallituksen julkisia hallintotehtäviä (§ 9) siten kuin ympäristöministeriön lausunnossa todetaan. Tämän vuoksi § 5 ja 9 ensimmäistä momenttia tulee muuttaa ja § 5 ja 16 tulee yhdistää. Julkisten hallintotehtävien kattavuutta ei tule vähentää.

Metsähallituslain lausuntoversiossa (marraskuu 2015) oli kirjaus, jonka mukaan ”*Metsähallituksen hallituksen tulee toimia ministeriöiden ohjauksen ja valvonnan puitteissa*” (§ 12). Kirjaus on poistettu lakia koskevasta hallituksen esityksestä. Suomen Latu esittää, että kirjaus palautetaan lakiin.

17.02.2016
Eki Karlsson

Julkisten hallintotehtävien hoitoon tarkoitettu omaisuus ja tasesiirrot

Syksyllä 2015 lakivalmisteluun yllättäen mukaan tullut esitys Metsähallituksen taseen (34 §) jakamisesta entisen kahden taseen sijasta kolmeen osaan on omituinen. On epäselvää, millä perusteella tällaista tasejakoa esitetään.

Lakiesityksen mukaan Luontopalvelujen nykyään hoitamasta noin 7 milj. hehtaarin maa- ja vesiomaisuudesta siirrettäisiin liiketoiminnoille suoraan yli kolmasosa.

Valtiovarainministeriön esitys vuoden 2016 ensimmäisestä lisätalousarviosta julkaistiin juuri. Sen mukaan julkisten hallintotehtävien taseesta siirrettäisiin tuottovaateen alaiseen peruspääomaan 40 000 ha virkistysmetsiä Ylä-Lapista. Uuteen liiketoimintojen hoitamaan kolmanteen tase-erään siirrettäisiin 2,2 milj. ha yleisiä vesialueita sekä noin 360 000 ha Ylä-Lapin luontaistalousalueita. Yhteensä siis liiketoiminnalle ollaan siirtämässä 2,6 milj. ha.

Suomen Latu esittää, että keinotekoisesta kolmannesta tase-erästä luovutaan. Lisäksi olisi johdonmukaista, että Luontopalveluiden hallinnassa olisivat kaikki tälläkin hetkellä julkisten hallintotehtävien hoitoon kuuluvat alueet ja muu omaisuus (§ 26).

Suomen Latu esittää, että valtion retkeilyalueiden ja muiden keskeisten retkeilyalueiden ja virkistysmetsien hoito katsottaisiin julkiseksi hallintotehtäväksi ja alueet siirrettäisiin julkisten hallintotehtävien taseeseen, johon ei kohdistu tuottovaadetta (§ 16, 26, 34). Luontopalvelut hoitavat retkeilyalueiden virkistyskäytön infraa samalla tavalla kuin kansallispuistoissa. Näin alueita voitaisiin kehittää perustamistarkoituksensa mukaisesti ulkoilun, virkistyskäytön ja luontomatkailun tarpeista.

Lisäksi Eduskunnan päätösvalta pitää säilyttää kaikkia valtion maita koskevilla tasesiirroissa. Lakiesityksen mukaan kolmen taseen järjestelmässä muun oman pääoman sisällä tapahtuvat tasesiirrot julkisten hallintotehtävien ja liiketoiminnan välillä siirtyisivät Valtioneuvoston päätettäväksi (§ 26 ja 34).

17.02.2016
Eki Karlsson

Julkisten hallintotehtävien puhevalta

Lakiesitys on epäselvä alueiden omistajahallinnan puhevallan osalta (16 §:n perusteluteksti).

Kansallispuistojen ja muiden luonnonsuojelualueiden sekä muun julkisten hallintotehtävien hoitoon osoitetun omaisuuden osalta omistajapuhevalta olisi oltava alueita hoitavalla julkisilla hallintotehtävillä.

Perustelutekstissä on ristiriita ja siksi puhevallan määräytyminen muissa kuin viranomaistehtävissä on epäselvä ja sitä tulee selventää. Suomen Ladun näkemyksen mukaan yleisen edun ja eri osapuolien tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi Julkisten hallintotehtävien hoidossa olevien alueiden omistajapuhevalta ei voi olla Metsähallituksen liiketoiminnoilla.

Julkisten hallintotehtävien talouden suunnittelu ja seuranta

Lakiesityksen mukaan julkisten hallintotehtävien kirjanpito muutettaisiin liikekirjanpidoksi. Suomen Latu pitää tätä avoimuuden, julkisen seurannan ja kansalaisyhteiskunnan kanssa toimimisen kannalta ongelmallisena. Suomen Latu esittää, että Luontopalvelujen erillinen talousarviokirjanpito säilytetään nykyisenkaltaisena ympäristöministeriön lakiesityksestä antaman lausunnon mukaisesti (§ 33).

Julkisuusperiaate metsähallituksessa ja metsätalousosakeyhtiössä

Laissa tulee säätää, että perustettava Metsähallitus ja Metsätalousosakeyhtiö toimivat mahdollisimman laajasti julkisuusperiaatteen mukaisesti. Koska Metsätalousyhtiöllä on yksinoikeus valtion metsiin, eikä yhtiö tule toimimaan muissa metsissä, ei julkisuusperiaatteen kirjaamatta jättäminen ole hyväksyttävää.

17.02.2016
Eki Karlsson

Metsähallituksen hallituksen kokoonpano

Valtioneuvosto on Kansallisessa metsästrategiassa 2025 linjannut mm. seuraavasti: *"Kansalaisjärjestöillä on keskeinen rooli metsien virkistys- ja hyvinvointikäytön sekä metsäsuhteen kehittämistä koskevien tavoitteiden saavuttamisessa. Yhteistyötä metsäalan hallinnon ja kansalaisjärjestöjen kanssa tulisikin kehittää."*

Koska virkistyskäyttö on tunnustetusti yksi valtion metsien keskeinen tehtävä, Suomen Latu esittää, että Metsähallituksen päätöksenteossa on ylintä johtoa myöten oltava mukana virkistyskäytön asiantuntemusta ja jokamiehenoikeuksia käyttävän kansalaistoiminnan näkökulma. Tästä johtuen tulisi säätää, että Metsähallituksen hallituksessa on 1-2 henkilön järjestöedustus valtakunnallisesti toimiville luonnonsuojelua ja virkistyskäyttöä edistävillä järjestöillä (§ 11).

Lisäksi

Luonnon virkistyskäyttö tuottaa tutkitusti runsaasti henkistä ja fyysistä hyvinvointia, jolla on suuri arvo kansanterveydelle ja -taloudelle. Luonnossa liikkuminen tasaa sosiaalisia terveyseroja ja sen tulee olla tasa-arvoisesti kaikkien saatavilla.

Tästä syystä Metsähallituslain perustelutekstissä tulee yksiselitteisesti todeta, että lain tarkoituksena ei ole

- 1) kaventaa jokamiehenoikeudella tapahtuvaa luonnon virkistyskäyttöä,
- 2) muuttaa luonnon virkistyskäytön perusinfraa maksulliseksi,
- 3) eikä muuttaa julkisten hallintotehtävien maksullista palvelutoimintaa liiketoiminnaksi.

Suomen Latu, toiminnanjohtaja Eki Karlsson

Suomen Latu on valtakunnallinen ulkoilujärjestö, jolla on yli 80 000 jäsentä.